

wyzwaniem dla pedagogów, rodziców i wszystkich, którzy zajmują się sprawami społecznymi. Przecież dzieci i młodzież to przyszłość społeczeństwa i od ich kondycji kulturowej, społecznej, moralnej i zdrowotnej uzależnione jest właściwe funkcjonowanie jednostek i grup społecznych. Słusznie akcentuje się konieczność podejmowania odpowiednich działań wychowawczych i profilaktycznych dotyczących omawianego zjawiska.

Obecni eksperci jednolicie potwierdzili celowość odbywania takich spotkań dyskusyjnych.

DOROTA BIS

Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL

KATARZYNA BRAUN

Katedra Pedagogiki Chrześcijańskiej KUL

KS. MAREK JEZIORAŃSKI

Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL

XXIX LETNIA SZKOŁA MŁODYCH PEDAGOGÓW

Pułtusk, 14-19 września 2015

W dniach 14-19 września 2015 r. w Pułtusku odbywała się XXIX Letnia Szkoła Młodych Pedagogów, której gospodarzem była Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Tematem przewodnim Szkoły było poszukiwanie, poznawanie i tworzenie samego siebie w perspektywie teoretycznej i praktycznej.

Letnie szkoły młodych pedagogów organizowane są od 1979 roku (z przerwą w czasie przemian ustrojowych) pod auspicjami Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN. Ich celem jest stymulowanie i wspieranie rozwoju naukowego pedagogów, w ramach którego tworzone są liczne okazje do pogłębiania i uzupełniania wiedzy, poszerzania własnego warsztatu badawczego.

Kierownikiem naukowym tegorocznej Szkoły była – po raz dwudziesty drugi – Wiceprzewodnicząca KNP PAN prof. Maria Dudzikowa, a gospodarzem Wydział Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie z Dziekanem dr. hab. prof. APS Maciejem Tanasiem oraz zespołem organizacyjnym.

W tradycję letnich szkół wpisują się liczne rytuały. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje przekazanie insygniów Szkoły organizatorom i gospodarzom przyszłorocznej Szkoły odbywające się podczas uroczystej inauguracji. W tym roku „pałeczkę dyrygenta” przejęli organizatorzy XXX LSMP KNP PAN w 2016 r. – naukowcy

z Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, dla których w tym momencie rozpoczął się rok pracy nad organizacją jubileuszowej szkoły.

Temat przewodni tegorocznej Szkoły był wynikiem potrzeby podjęcia namysłu nad priorytetowymi kwestiami podmiotowości człowieka zawartymi w idei pracy nad sobą. Problematyka ta była uszczegóławiana w wystąpieniach plenarnych mistrzów oraz w komunikatach młodych pedagogów zogniskowanych wokół próby odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jaki rodzaj aktywności można nazwać pracą nad sobą i jakie realia psychospołeczne leżą u jej podstaw?

2. Do jakich możliwości zawartych w psychice człowieka, a także świecie zewnętrznym należy się odwołać, aby móc wyłonić struktury tej aktywności?

3. Spełnienie jakich warunków jest niezbędne, by człowiek chciał i podejmował twórczą pracę nad sobą?

4. W jaki sposób można tworzyć samego siebie, a także przybliżyć uczniom/studentom ideę i praktykę samodoskonalenia?

XXIX Letnią Szkołę Młodych Pedagogów otworzyła prof. Maria Dudzikowa, przypominając, że w kontekście pracy nad sobą możemy wyróżnić cztery grupy. Należą do nich:

1) ci, którzy w ogóle nie biorą pod uwagę pracy nad sobą. Jest ona poza ich świadomością i chęcią do działania w tym kierunku;

2) ci, którzy mają świadomość konieczności pracy nad sobą, ale z różnych powodów nie chcą jej podejmować;

3) ci, którzy widzą konieczność kształtowania siebie, ale nie wiedzą, jak to robić, jak zacząć pracę nad sobą;

4) ci, którzy mają wiedzę o wartości pracy nad sobą i sami ją praktykują z różnym skutkiem.

Profesor Maria Dudzikowa podkreśliła, że pomysł na tegoroczną Letnią Szkołę zrodził się właśnie po to, by w wyniku podjętych wcześniej własnych badań, refleksji, poszerzać w środowiskach naszego życia, działania tę czwartą grupę podmiotów – ludzi pracujących nad sobą.

Inauguracyjny wykład na temat: „Budowanie wspólnoty w nauce” wygłosiła prof. dr hab. Elżbieta Tarkowska, wybitna socjolog, redaktor naczelna „Kultury i Społeczeństwa”. Według niej Letnia Szkoła Młodych Pedagogów stanowi przykład wyjątkowej instytucji akademickiego życia, która ma typowe cechy wspólnoty akademickiej opartej na bliskich, a więc klasycznych relacjach mistrz–uczeń. Tworzenie samego siebie zachodzi zawsze w świecie społecznym, we wspólnocie. Prof. E. Tarkowska odniosła się do znaczenia i roli wspólnoty w nauce, przywołując wypowiedzi i rozprawy między innymi prof. Piotra Sztompki. Podkreślając, że wspólnota stanowi ważny element kultury akademickiej, ukazała trzy płaszczyzny wspólnotowości akademickiej:

1) Podejście do wspólnoty akademickiej jako specyficznej kultury, środowiska będącego nośnikiem etosu, wartości.

2) Podejście do wspólnoty akademickiej jako specyficznego środowiska społecznego – dostrzeżenie w nim roli wierności, bycia razem, wspólnego działania.

3) Podejście do wspólnoty jako specyficznej relacji mistrz–uczeń. Wspólnota uczonych i uczniów zobowiązuje do nierozzerwalności kształcenia innych z prowadzeniem badań naukowych.

W kolejnych dniach Szkoły tematyka samowychowania prezentowana była przez zaproszonych specjalnie profesorów – mistrzów, którzy dzielili się swoimi doświadczeniami, wynikami analiz i badań.

Ks. prof. dr hab. Marian Nowak (KUL) przedstawił współczesne konteksty i koncepcje przechodzenia od pomagania w samowychowaniu do twórczej pracy nad sobą. Między innymi zwrócił uwagę na znaczenie refleksyjności w pracy nad sobą, która prowadzi nas do podjęcia decyzji, osobistego zaangażowania oraz określenia celu. Prelegent skupił się na procesie przechodzenia, który polega na tym, że w samowychowaniu podmiot sam przejmuje inicjatywę, przechodzi od uzależniania się od oceny innych do samooceny, dąży do autonomizacji.

Prof. dr hab. Barbara Smolińska-Theiss (APS) podzieliła się wynikami swoich badań nad osobą i działalnością Janusza Korczaka, którą nazwała pedagogiką relacji. Zdaniem prelegentki wychowawca to ten, który „czyta”, poznaje dziecko i jest gotowy każdego dnia poznawać siebie i podejmować wysiłek wychowawczy.

Prof. Aleksander Nalaskowski (UMK) przedstawił drogę samorozwoju w kontekście tworzenia autorskiej szkoły. Zaznaczył, że koncepcję cyklu rozwojowego Eriksona można z powodzeniem odnieść nie tylko w stosunku do człowieka, ale także w stosunku do każdej instytucji, którą człowiek tworzy. Na przykładzie tworzonej przez siebie instytucji Profesor pokazywał, jak taka instytucja może stanowić bodziec do pracy nad samym sobą.

Na znaczenie poszukiwania mądrości w drodze do tworzenia samego siebie zwróciła uwagę prof. Władysława Szulakiewicz (UMK). Jako receptę na samowychowanie w kontekście mądrości podała zasadę: „nie dbaj o opinie, przebywaj z osobami mądrymi”.

Kolejny wykład prof. dr hab. Bogusława Śliwerskiego dotyczył definiowania, teorii i modeli samowychowania w naukach humanistycznych i społecznych. Profesor zauważył, że pojęcie „samowychowanie” ma tyle bliskoznacznych terminów, że używając jednego nadaje mu się często zupełnie inne znaczenie. Po dokonaniu meta-teoretycznej analizy definicji powyższych pojęć, Profesor sprowadził je do dwóch odmiennych stanowisk teoretycznych, które tworzą zbiory pojęć nadających odmienny sens samowychowaniu. Są to podejście sokratejskie lub prometejskie.

Prof. dr hab. Maria Dudzikowa (UAM) w nawiązaniu do wydanej przez siebie książki pt. *Praca młodzieży nad sobą. Z teorii i praktyki*, przeprowadziła hermeneutyczną analizę tego, czym jest nabywanie przez jednostkę kompetencji autokreacyjnych. Co to znaczy być człowiekiem wykształconym i samowychowującym się? Proces samowychowania ma cztery fazy: 1) analiza własnej sytuacji (dysonans poznawczy na skutek odczuwanego stanu niezadowolenia z siebie), 2) autorefleksja – co chcę/powinienem czy muszę w sobie zmienić oraz czy to w ogóle jest możliwe? 3) faza realizacji i 4) samokontrola i samoocena. Praca nad sobą wymaga zatem samodzielności, świadomości potrzeby zmian dzięki aktywności optymalizującej stan rozwoju osobowościowego. Rolą pedagogów jest wspomaganie wychowanków w nabywaniu przez nich autokreacyjnych kompetencji, a więc rozpoznawaniu własnych zdolności, rozwijaniu ich samowiedzy oraz wzmacnianiu przekonań o możliwości realizowania pożądanego celu.

W kolejnym wykładzie prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak (USz) podjęła kwestię rozumienia przez każdego naukowca własnej sytuacji historycznej w procesie osiągnięcia nowych praw i pól wolności akademickiej. Kształtowanie siebie jest wpisa-

ne w naszą rolę i zaczyna się od poznania własnego potencjału i położenia. Podjęcie pracy na uczelni – jak mówiła Profesor – wiąże się ze zrozumieniem istoty pracy w niej. Trzeba nieustannie stawiać sobie pytania: Co ja tutaj tak naprawdę robię? Jakie są okoliczności mojego funkcjonowania w szkole wyższej? Co świadczy o atrakcyjności tej profesji i akademickiej misji? Prelegentka podkreśliła, że nie ma nauki bez wolności. Wszelka działalność uwalniania się od ograniczeń, istniejących w codziennym świecie naszego życia barier zaczyna się od ich uświadomienia sobie. Rozumienie własnej sytuacji w uczelni to: zdawanie sobie sprawy z osobistego położenia, statusu, miejsca w hierarchii, usytuowania w relacji do zagrożeń, władzy; rozumienie akademickich rytuałów i przyznawania statusów; świadomość wspólnotowego położenia, ale i relacji z mistrzem; świadomość instytucjonalnego położenia nauki, własnej uczelni, umiędzynarodowienie nauki i kształcenia. Prof. M. Czerepaniak-Walczak na zakończenie omówiła skutki uświadamiania sobie przez uczonego własnego położenia: zarządzanie własnym wizerunkiem; wskazanie własnego wkładu w rozwój nauki; docenianie własnej drogi dojścia do miejsca, w którym jest; radość z osiągnięcia celów na skutek podjętego wysiłku, trudu.

Czym jest inteligencja akademicka, w czym się przejawia i jakie ma znaczenie w autokreacji – prezentował dr hab. Maciej Karwowski, prof. APS. Natomiast na sztukę, proces tworzenia jako narzędzia odkrywania sensu dla siebie zwróciła uwagę dr hab. Katarzyna Krasoń. Prof. dr hab. Mirosława Dziemianowicz-Nowak ukazała narracje uznania jako drogę poznania samego siebie.

Kolejne dwa wykłady w sposób komplementarny dotyczyły zagadnienia osób z niepełnosprawnością. Prof. dr hab. Zenon Gajdzica (UŚ) zaprezentował przegląd badań dotyczących warunków współtworzenia siebie i własnej drogi życiowej przez osoby niepełnosprawne. Natomiast prof. dr hab. Janusz Kirenko (UMCS) podzielił się własnym doświadczeniem wypadku, życia z niepełnosprawnością i przekraczania siebie, barier w kierunku rozwoju.

Prof. dr hab. Marek Konopczyński (Pedagogium) w dwugłosie z byłym osadzonym a obecnie studentem Pedagogium pokazał wartość twórczości w resocjalizacji, którą nazwał twórczą resocjalizacją. Oprócz teoretycznych założeń twórczej resocjalizacji, mieliśmy możliwość poznać efekty jej oddziaływań, usłyszeć poezję tworzoną na różnych etapach resocjalizacji oraz dowiedzieć się, jakie znaczenie miała twórczość w drodze poszukiwania siebie osoby osadzonej.

Wykładów mistrzów dopełniły głosy socjologa i psychologa. Prof. dr hab. Tomasz Szlendak (UMK) na podstawie raportów i badań sondażowych ukazał portret współczesnej młodzieży, zanurzonej w popkulturze z „permanentnie rozproszonym umysłem” i wiedzą wyspowo detaliczną. Natomiast dr Małgorzata Puchalska-Wasył (KUL) z perspektywy psychologii ukazała znaczenie dialogów wewnętrznych w funkcjonowaniu człowieka.

Oprócz wykładów zaproszonych profesorów, mieliśmy możliwość usłyszeć ponad czterdzieści wystąpień młodych adeptów nauki – magistrów i doktorów, którzy w dziesięciminutowych komunikatach podczas „Giełdy (p)różności” prezentowali wyniki swoich badań. Wystąpienia te podzielone zostały na cztery bloki tematyczne: teoretyczne konteksty samowychowania; analiza i badanie pracy nad sobą; zmiana siebie przez sztukę; środowiska, w których doświadczamy pracy nad sobą.

W programie Letniej Szkoły znalazły się także trzy warsztaty: Warsztat (Gestalt) „Zobacz siebie, by zobaczyć drugiego”, prowadzony przez prof. dr hab. Krystynę Ablewicz (UJ); „Nieobecni nie mają... czytelników. Upowszechnianie dorobku naukowego w Internecie” (publikacja tekstów naukowych w Internecie; zasoby i repozytoria cyfrowe, konta na portalach Google Scholar, academia.edu; sposoby zwiększania cytowań itp.) prowadzony przez dr. Przemysława Grzybowski (UKW), oraz warsztat z emisji głosu, prowadzony przez mgr Katarzynę Kasperkiewicz (APS).

Do tradycji letnich szkół młodych pedagogów należy „Dzień Gospodarzy”. W tym dniu odwiedziliśmy Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Mieliśmy możliwość spotkania z władzami Uczelni i profesorami, którzy w dyskusji panelowej ukazali kierunki swoich badań. Następnie każdy według własnych zainteresowań mógł skorzystać z otwartych drzwi zakładów, spotkać się z ich pracownikami. W tym dniu organizatorzy zapewnili nam także spotkanie z praktyką edukacyjną w dwóch odsłonach. Pierwszym było spotkanie z dr Krystyną Starczewską i jej uczniami w I Społecznym Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie, a drugim spotkanie z pracownikami działu edukacji w Centrum Nauki Kopernik.

Wydarzeniem zamykającym XXIX LSMP w Płocku był występ Kabaretu Behe-co? Edycja VII zatytułowany „Maskarada”.

Letnia Szkoła Młodych Pedagogów dla wielu młodych badaczy była odkryciem nowych pól badawczych, możliwością przedyskutowania własnych koncepcji ze zgromadzonymi w jednym czasie i miejscu mistrzami oraz bodźcem do kontynuacji pracy nad sobą.

ILONA GUMIŃSKA

doktorantka, Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL

ELŻBIETA JURAK

doktorantka, Katedra Pedagogiki Opiekuńczej KUL

I OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
„AKTYWNOŚĆ OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZA
W RÓŻNYCH OKRESACH LUDZKIEGO ŻYCIA”
Z CYKLU: CZŁOWIEK A AKTYWNOŚĆ KULTUROWO-SPOŁECZNA
I OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZA

Lublin, 21 października 2015

W dniu 21 października 2015 r. w Instytucie Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II Katedra Pedagogiki Opiekuńczej zorganizowała kon-